

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Proprietatea și organul oficial al Asoc. instit. financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu.

Inscris sub Nr. 22/1938 la Tribunalul Sibiu.

Apare odată pe săptămână.

Redacția și administrația: Sibiu, Strada Visarion Roman Nr. 1—3.

Abonamentul pe an: în țară: pentru autorități, bănci și întreprinderi Lei 500.—; pentru particulari Lei 400.—; pentru cooperative funcționari publici, de bancă și comerciali Lei 300.—. În străinătate Lei 800.—. Taxa pentru inserțiuni: de fiecare cm. Lei 6.—

Fondator: Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Redactor responsabil: Dr. Mihai Velicu.

Sumarul:

Limitarea beneficiilor. — Corespondența V. Roman - Gh. Barițiu. — Liberalism-democrație-autocrație. — Din reviste străine: Cunoștințele social-economice ale oamenilor „culți” din Austria (1935). Ce spune speculatorul.

Limitarea beneficiilor.

În momentele, când circulația liberă a mărfurilor nu mai este posibilă și când veniturile în marea lor majoritate nu pot să se acomodeze puterii de cumpărare schimbătoare a monetei, Statul intervine prin măsuri de comprimare a prețurilor, fie fixând prețuri maximale, fie limitând beneficiul brut sau beneficiul net, fie interzicând exportul sau punând taxe de export, fie în fine făcând aprovizionare direct ori prin Cooperative sau alte organe ad-hoc create.

Toate aceste măsuri prezintă avantajii și dezavantajii mai mari sau mai mici, după bunul simț și înțelepciunea celor chemați să le ia și în special după felul cum se aplică.

Dintre toate aceste măsuri, aceea care pare mai simplă și de o aplicație mai generală, ar fi limitarea beneficiilor; de aceea și autoritățile noastre superioare s'au oprit la această soluție prin Decizia fostului Ministru al Coordonării din Martie 1941.

La această Decizie stă ideea că trebuie să se dea întreprinzătorului posibilitatea să-și recupereze regia și să aibă un beneficiu modest pentru remunerarea muncii și a capitalului, — orice beneficii anormale, exagerate fiind sancționate.

Dacă această idee nu poate decât să fie aprobată, atât de fabricanți și negustori, cât și de consumatori, aplicarea ei întâmpină mari greutăți, dacă încadrăm acest principiu în texte rigide de legi interpretate și ele cu rigiditate.

Decizia din Martie 1941, are de altfel două trăsături deosebite.

Unul mai larg, mai potrivit realităților economice pentru industrie, căreia i se recunoaște dreptul de a-și recupera mai întâi regia, atât industrială, cât și

comercială — indiferent cât ar fi această regie și apoi se permite un adaus de maximum 10% ca beneficiu net.

Cu această dispoziție credem că mai toate industriile pot fi de acord, căci aceasta înseamnă că și întreprinderile industriale, la cari capitalul se rulează o singură dată, pot, după lege să aibă un beneficiu net de 10%. Dacă cifra de afaceri este mai mare decât capitalul, remunerația capitalului sporește.

Și aci însă aplicarea Deciziei cere multă înțelegere a împrejurărilor și a noțiunilor de preț de cost, regie rentabilitate etc.

Noțiunea prețului de cost, noțiunea beneficiului net, repartizarea regiei etc. formează însă obiectul discuțiilor, atât în teoria, cât și în tehnica contabilă și comercială, așa încât nu se poate vorbi de un preț de cost cu caracter absolut și de o repartizare ideală a regiei.

Chestiunea devine și mai complicată, când este vorba de industria cu mai multe secții și produse, unde nu se poate vorbi de criterii absolute pentru repartizarea cheltuielilor de fabricație, fără a mai pune la socoteală că o asemenea repartizare cere nu numai cunoștințe contabile și comerciale, dar și cunoștințe tehnice.

Dar chiar presupunând că s'ar impune metode uniforme de circulație — ceea ce în orice caz nu se poate decât în linii mari și ținând seamă de particularitățile fiecărei categorii de industrie, încă problema prețului de cost în industrie — de altfel ca și în comerț — întâmpină greutăți, având în vedere deosebiri ce pot să existe între o fabrică și alta privind: aprovizionarea, organizarea tehnică, organizarea comercială, posibilitățile financiare, capacitatea de producție, etc.

Chiar la întreprinderi cartelate, unde s'ar putea presupune că există o oarecare uniformitate în producție, totuși cu ocazia cercetării prețului de cost la unele categorii de industrie, s'a găsit deosebiri de 30—40% între prețul de cost cel mai mic și prețul de cost cel mai mare.

Dacă costul este la A de ex. 50 Lei pe kgr., iar la B. 70 Lei, ne întrebăm care va fi prețul de vânzare al articolului respectiv?

După Decizia ministerială, A ar trebui să vândă cu 55 Lei, iar B cu 77 Lei.

Va fi posibil ca același articol să aibă două prețuri atât de distanțate între ele?

Noi credem că aceasta nu este posibil. Ar trebui ca B să aștepte cu fabricația sau cu desfacerea până A termină cu fabricația cu 55 Lei sau, dacă B nu poate să se apropie de costul lui A, trebuie să închidă.

În timpuri normale așa ar trebui să fie, căci nu poate fi obligat consumatorul să întrețină o industrie costisitoare.

Dar azi, situațiile trebuiesc judecate prin prisma împrejurărilor și a necesităților de moment, mai ales că deosebirile de prețuri pot să aibă numai un caracter trecător datorit unor situații conjuncturale deosebite.

De aceea chiar la industrii unde legiuitorul a fost destul de larg în dispozițiile cu privire la limitarea beneficiului net, organele chemate să aplice dispozițiunile trebuie să aibă o concepție largă, plecând dela ideea unui preț mediu de cost pe industrie, — preț care dela început trebuie să aibă în vedere că este o mărime relativă, nu absolută, deci pentru o diferență de câteva procente în sus sau în jos, nu se poate păși numai decât la aplicarea de sancțiuni.

Industria luptă azi cu mari greutatea de aprovizionare cu materii prime și alte greutatea, încât în stabilirea costului trebuie să se aibă în vedere nu numai elementele trecutului, dar și ale prezentului și chiar ale viitorului.

În ce privește Comerțul, aici s'a adoptat o altă metodă. Nu s'a mai pornit dela prețul de cost inclusiv regia, ci dela costul de cumpărare, prevăzându-se o limită a beneficiului brut din care să se acopere regia.

Ori, tocmai în comerț există deosebiri foarte mari în ce privește regia dela o categorie de comerț la alta și chiar în lăuntrul aceleiași categorii.

Dacă pentru unele firme cu dever mare, cu prețuri nemaximalizate, etc. coeficientul de 14% la beneficiul brut pentru engroșiști și 30% pentru detailiști poate acoperi regia și lăsa și un oarecare beneficiu net, — nu acesta este cazul pentru o serie de întreprinderi, la cari numai regia depășește procentul de 14% de ex. comerțul de mașini agricole și piese de schimb, comerțul cu articole tehnice, comerțul de librărie, comerțul de cereale, etc.

La acestea cu procentul de 14% nu numai că nu se obține un beneficiu net, dar nu se acoperă nici regia, mai ales acum când deverul este mult mai redus ca în timpuri normale.

Și cu toate acestea, legea fiscală consideră că din aceste 14% cel puțin 8—10% trebuie să reprezinte beneficiu net la unele ramuri comerciale.

Am văzut că în industrie noțiunea costului nu este precis fixată, asemenea în comerț noțiunea prețului de cost al cumpărării la care se poate adauga coeficientul respectiv, poate fi interpretată în diferite feluri ș. a. a) prețul de cost al cumpărării din ultima factură; b) prețul de cost al cumpărării după data când s'a cumpărat marfa vândută (dacă este posibilă o identificare); c) prețul mediu de cost al cumpărării diferitelor cantități la diferite epoci; d) prețul mediu de cost în comerțul respectiv — nu numai la un singur magazin și în fine e) prețul de cost al reprovizionării. Iată atâtea noțiuni cari pot foarte bine să se încadreze în textul Deciziei.

Unele organe de aplicare a legii ar voi să se înțeleagă prin cost de cumpărare prețul din momentul

cumpărării fiecărei cantități, ajungându-se în acest caz la atâtea prețuri de vânzare câte prețuri de cumpărare au fost la articolul respectiv.

Ca exemplu de conștiinciozitate și de curiozitate legislativă, un ziar dădea odată exemplul unui negustor din Germania, care a vândut un topor cu 4 mărci și când clientul a voit să cumpere un al doilea topor i s'a cerut pentru aceeași calitate și marcă un preț dublu, pentru că al doilea topor făcea parte dintr'o factură cu un preț de cumpărare mult mai mare.

Credem că aceasta este numai o anecdotă, dar care ar putea fi reală, dacă se merge cu aplicarea coeficientului la origina prețului de cumpărare.

O asemenea interpretare însă ar duce la un chaos al prețurilor și la veșnice discuții între negustori și clienți.

De aceea și la comerț principiul coeficienților asupra prețului de cost — dacă rămânem la acest principiu — trebuie să fi aplicat în spiritul cel mai larg în ce privește noțiunea și calcularea costului cumpărării.

Dar mai întâi va trebui — credem noi — revizuit întreg principiul, punându-se și comerțul în ce privește metoda de calculație a prețului de vânzare — în aceeași situație ca și industria, adică adoptându-se și pentru comerț metoda coeficienților de beneficiu net la costul total inclusiv regia, nu metoda coeficienților de beneficiu brut, cel puțin pentru acele articole, cari nu sunt de prima necesitate.

Se pare că aceasta este și calea, către care se îndreaptă noua conducere a Subsecretariatului Aprovizionării care, de curând a scos o serie de articole de sub regimul maximalizării beneficiului.

Numai dacă se dă posibilitate negustorului să-și recupereze regia și să obțină o remunerare a capitalului și muncii din vânzarea articolelor, cari nu sunt de strictă necesitate, se poate ajunge la o limitare a beneficiului brut pentru articole de prima necesitate, limitare, care să meargă chiar numai la acoperirea regiei.

Oricare ar fi metoda adoptată, noțiunile de cost, beneficiu brut, câștig, etc. fiind destul de relative, aplicarea dispozițiilor legale trebuie să se facă de organe competente, fără idei preconcepute, având toată înțelegerea și pentru scopul urmărit de legiuitor și pentru nevoile consumatorilor, dar și pentru realitățile economice.

Numai astfel se dă industriei și comerțului posibilitate să-și îndeplinească funcțiunea lor utilă în momente grele, ca acestea, când a face comerț ori industrie constituie pentru adevărații profesioniști un act de eroism nu un mijloc de ușoară îmbogățire.

(Din „Revista gen. de Com. și Contab.”) Dr. V. M. IOACHIM.

Correspondența Visarion Roman-Gh. Barișiu.

(Urmare.)

67.

Sibiu, 16 Sept. 1878.

Mult Stim. Domnule!

Vă mulțumesc pentru bunăvoința arătată prin stimabila D-voastră din 11 crt. Pentru ocupațiunile de mare importanță ce aveți, mă voi mărgini a Vă întreține prin prezenta cât mai scurt. În lipsă de stimpendiu pentru străinătate vom primi cu mulțumită unul pentru România. Poate se va găsi o casă cu băieți pentru instruire în germană sau altă atare con-

dițiune pentru fiul meu. Timpul însă a înaintat foarte și dacă nu vom fi norocoși a primi în câteva zile răspunsul dorit, va trebui să ne decidem sau a veni înșine la București, sau a apuca altă cale. Cu asentarea lucrul e în ordine.

D-l Bologa îmi scria ca să competăm și la o bursă pentru România. I-am depeșat că cererea ce-ați binevoit a o lua cu D-voastră este pentru ambele cazuri, și pentru străinătate și pentru România.

D-l Bologa mi-a scris și în privința greutăților ce vede pentru o filială a „Albinei“ în București. I-am arătat cum aceleași se pot delătura perfect. Totul depinde dela mâinile cărora se va încredința conducerea filialei. M'aș decide, ca insumi să primesc acea sarcină, iar în locul meu ar putea să vină d-l Aurel Brote dela „Transilvania“, carele s'ar simți fericit a-și schimba postul de astăzi cu cel de director al „Albinei“. Intre noi zis și așa „Transilvania“ nu o poate duce mult și o să-i vedem sfârșitul său poate cum mai curând. Catastrofa numai prin trecerea dincoace a uneia din societățile „Dacia și România“ s'ar putea evita. Fiindcă atunci am lucra ca respectiva societate să primească toate afacerile „Transilvaniei“ ca aceasta să poată înceta pe lângă răul cel mai mic. D-l Bologa știe cum ne făcusem planul dela început și chiar în înțelegere cu Brote. Dar la București spre a conduce filiala ar merge și Brote destul că prin aceasta voi a demonstra, că executarea proiectului e posibilă. În modul acesta însă s'ar deslega și întrebarea înființării fondului știut.

D-l Bologa îmi scria, că să țin conferințe pentru trecerea dincoace a „Daciei“ și „României“ respectiv pentru înființarea unei reprezentanțe a lor pentru „Transilvania și Ungaria“ în Sibiu. Nu știu, de ce d-l Bologa nu recomandă directorilor dela „Dacia“ și „România“ ca să mă cheme a lua parte la acele consultări. Ei ar face-o, mai vârtos Directorul dela România, și poate pe speșele institutelor lor. Atunci însă și chestiunea filialei în București s'ar deslega în tot cazul mai curând și mai bine. De altă parte, trebuind poate să vin cu fiul meu la București, pentru mine ar fi o mare ușurare la cheltuieli; am depeșat d-lui Bologa în acest caz, nu știu ce va face. Dar ambele chestiuni, atât filiala „Albinei“ în București, cât și reprezentanța în Sibiu a societății „Dacia“ ori „România“, sunt după mine de mare importanță și de urmări nespuse de binefăcătoare în interesul nostru economic, și ocaziune mai bună ca cum pentru realizarea acestor proiecte nu știu când vom mai avea. Eu însă mi-am făcut datorința.

Cu Brașovul stă lucrul așa, că cu ocaziunea alegerilor dietale din urmă „Sparkassa“ săsească silea pe Români să observe pasivitatea, și D. O. Brașoveni ar vrea ca pe viitor să facă cu băieții „Albinei“ activitate.

Făcând însă noi o filială în București, nu ne-ar mai dura nicicând capul pentru Brașoveni.

Vă salut de acționar al institutului „Albina“. Astăzi am transcris o acțiune pe numele D-voastră. Cum? Vă voi spune la întâlnire în București.

Primiți încredințarea profunde mele venerațiuni.

Al D-voastră

devotat

V. Roman.

P. S. Comisiunile, cu cari m'ați încredințat pentru Asociațiune le-am efectuat întocmai.

V. R.

68.

Sibiu, 13 Iunie 1879.

Mult Stim. D-le Baritțu?

Vă cer înainte de toate scuză pentru incomodarea ce Vă fac și în București. Deși în preseara plecării D-voastră de aici am fost norocos a vorbi cu D-voastră asupra mai multor afaceri, totuși lucrurile se desvoltă și aici și dincoace atât de repede, încât astăzi trebuie să fie cineva voinic extraordinar, a se ținea de ele.

În ultima ședință a Direcțiunii institutului „Albina“ d-l Măcelariu face propunerea, că nu în Brașov ci în București să înființăm filiala; anume în decursul acestui an avem să facem pregătirile necesare prin tragere de informațiuni și prin esoperarea concesiunii, iar la adunarea generală viitoare să modificăm paragraful 3 al statutelor și atunci îndată să deschidem filiala. Direcțiunea a decis a se transpune aceasta întrebare comisiunii emise pentru filiala din Brașov. Aflându-vă D-voastră în București, îmi țin de datorință a vă aduce aceasta la cunoștință, cu rugarea că dacă vă iartă timpul să binevoiti a vă informa despre prospectele ce ar putea avea atare filială în București și că ce pasuri s'ar cere să facem pentru obținerea concesiunii? După reîntoarcere ați putea apoi spune comisiunii respectiv Direcțiunii, cum stă lucrul. Firește înființarea unei filiale în București are înțeles numai dacă sau eu, sau altul asemenea d. e. Aurel Brote am merge a o conduce. Acolo principala condițiune a prosperării va fi, ca conducerea filialei, să fie încredințată în mâni sigure.

Dar în cuvântul de tron al principelui Carol vedem, că camera prezentă se va ocupa cu votarea de legi pentru o bancă de escompt și de circulațiune și pentru o cassă de economii „Sparkassa“. Aflu însă atât pe cale privată, cât și din curierul financiar“ Nr. 24 a. c., că sub aceea casă de economii cuvântul de tron înțelege proiectul faimosului „Gründer“, Adolf Worell, care s'a depus la Ministerul de agricultură și comerț, având de fondatori pe D. D. Török, Pruncu, Poenaru, Bordea, Dr. Marcovici, Alexandru Orescu, Bolanoglu, Procopie Dumitrescu, Cerisianu și Hacik Sachim (de

bună seamă vreun persian). Cunoașteți pe Worell, el grundește pentru punga lui, ca după 5-6 ani să lase institutul în stare nici de a trăi nici de a putea muri. Exemplu „Transilvania“ și „Dacia“. Cea dintâi anevoie se va mai întrâma vreodată, iar „Dacia“ îi trebuiesc zece ani buni spre a se însănătoși deplin. Cu cât se descreditează prin aceasta întreprinderile românești este lesne de văzut. A împiedeca deci acum proiectul lui W. ar fi o faptă națională, mai vârtos că astăzi nu se mai poate obiecta, că nu sunt români, cari să se priceapă la asemenea înființări. Din contră W. de când e s'a ocupat numai cu ramul asigurărilor, iar în ramul creditului dânsul este novice, acuma și face prima încercare.

D=voastră ați fost cel dintâi, carele îmi spuneți, că în România nimic nu este mai necesar și care să promită un succes mai sigur ca o „Sparkassa“ în București, după modelul celor din Austria și Germania. Conservatorii au făcut în timpul domniei (!) lor trei institute de bani în România: „Dacia“ „România“ și „Creditul financiar“. Partidul liberal astăzi la guvern își va face desigur datoria mai bine în astă privință și se va feri de a cădea în eroarea O. D=lor conservatori ca din institutele întreprinse să facă cuiburi de ovrei cum a devenit astăzi „Dacia“ și „România“, Partidul liberal va înființa institute naționale numai prin Români și pentru Români.

Acum vin la o rugare confidențială, pe care dacă veți găsi cu cale a o împlini, vă voi mulțumi iar încât nu, vă rog a nu o mai spune la nimeni.

Eu aș primi cu multă plăcere compunerea unui statut pentru o casă de economii în București și când mi s'ar oferi la aceeași și postul de director sau de alt funcționar cu mai bună plată de cum am astăzi m'aș decide a trece cu totul în România, unde voi găsi de sigur o sferă mai largă de activitate. De sine, se înțelege, că va fi de datorința mea a face mai întâi îngrijiri, ca prin astă strămutare institutul „Albinei“, să nu pătimească. Modul și calea mulțumită lui Dumnezeu, se poate astăzi găsi. După științele și după experiențele mele de până aici aș putea garanta cu vieața mea, că voi întocmi „Sparkassa“ proiectândă astfel, încât să o poată vedea și lauda oricare bărbat specialist din Europa și că în 5-10 ani acțiunile ei s'ar urca la cursul acțiunilor primelor casse de economii din Viena și Buda-Pesta.

Niciodată, d=le Barițiu, nu veți fi mai mulțumit de o faptă ce ați făcut, ca de aceasta.

Totul ce se cere la început sunt numele a 5-6 bărbați de vază și de trecere, cari să facă pe comitetul fondatorilor. Sacrificii de bani nu se cer, totul se va face neforțat, de sine însuși. Pe lângă o înțeleaptă procedură, publicul din București și din toate părțile României va subscrie capitalul în timp scurt. Ce să vă mai înșir multe: Dacă între împrejurările noastre foarte grele de aici, mi-a succes cu con-

cursul câtorva bărbați cu renume a vedea subscris capitalul de 300.000 fiorini și vărsați în timp relativ scurt, și dacă institutul „Albina“ a făcut progresele văzute, cu cât mai mult și mai ușor și mai bine se va putea executa asemenea întreprindere în București.

Dacă e ca încă în această sesiune a camerei să se prezenteze statutul, atunci rog a fi chemat și luându-mi un concediu de 1 lună, în două săptămâni promit proiectul de statut și de întreaga organizare gata.

Vorbiți vă rog cu D. A. Rosetti și Brăteanu etc. și dacă se face lucrul, vă voi fi mulțumitor într'un mod cum nici nu puteți cugeta.

Se poate ca călătoria mea la Viena să o fac de aici prin București.

Iertați-mi îndrăsneala, care provine din încrederea ce am către D=voastră ca într'un părinte. Apoi ocaziuni cum e aceasta știți că abia vin în 10 generațiuni odată.

V'am scris între dese intreruperi în biroul institutului, iertați-mi această grabă.

Cetim cu viu interes lucrările în sânul Academiei. Negreșit Academia va proceda acum și la formarea unei secții de economie națională.¹⁾

D=I Bologa va veni poate în curând la București însoțit de A. Brote, carele a inițiat pașii de lipsă pentru concesiunea băncii „Transilvania“ în România.

Fiul D=voastră se află bine. Primiți încredințarea profunde mele stime.

Al D=voastră

devotat

Visarion Roman.

69.

Sibiu, 9 Iulie 1879.

Mult Stim. Domnule!

Fiul D=voastră avu bunătatea a-mi comunica dintr'o scrisoare a D=voastră pasagiul referitor la scrisoarea mea din 13 ale curente, care m'a bucurat și pentru care vă aduc mulțumita mea respectuoasă.

Venirea D=ului Bologa se pare a se mai amâna încă.

Zilele acestea veni aici d=I Josef Herzfeld, șeful secțiunii incendiului la societatea de asigurare „România“ din București.

„România“ și Herzfeld! Cât de frumos 'mi sună aceasta. Scopul vizitei d=ului Herzfeld a fost tragerea de informațiuni pentru estinderea activității „României“ și în Transilvania. A stăruit a-mi oferi mie primirea reprezentanței generale. Eu am scăpat de el pentru acum cu scuza că fără de consensul Direcțiunii mele nu pot a mă angaja în asemenea afaceri, iar o ședință a Direcțiunii în aceste zile ar fi cu neputință, - fiind

¹⁾ S'a înființat abia în 1938.

duși mai mulți din membrii ei parte la băi, parte la Academie. Mi-a cerut numele celor dela Academie, ca reîntorcându-se la București să vorbească cu dânsii și să-i câștige pentru proiect. Veți primi deci vizita vreunui Itzig dela „România” în această afacere, despre care îmi permit a vă aviza pentru orientare și cu acea respectuoasă rugare, ca acest incident să nu vă rețină întru nimic dela împlinirea rugării mele dela 13 Iunie a. c. După condițiunile jidovești ce mi-a propus Herzfeld, cum și din multe alte considerente, dorința „României” d'a fi reprezentată aici prin mine ori cât de măgulitoare este pentru mine, această onoare, nu se va putea realiza. Țin însă mult la aceea, ca să folosim ocaziunea și să stăruim din toate puterile noastre, ca „Prima casă de economii în România” să se întreprindă și conducă numai prin Români și precum cartea s'a importat mai întâi în România prin ardeleni așa și primă instituție de credit și de economii să aibă a-și datora existența românilor transilvani. Spuneți vă rog, d-lor respectivi, că pe lângă fapta națională se poate împreuna cu întreprinderea din chestiune un profit material din cele mai oneste și mai frumoase. Exemplul tuturor primelor casse de economii de prin Europa ne arată repede urcare a prețului acțiunilor lor cu sute de procente. D. e. acțiunile dela „Pester erste vaterländische Sparkasse” dela fl. 63 s'au fost ureat la fl. 2.000 și mai bine, iar „Erste Österr. Sparkassa” din Viena a putut distribui anul trecut numai pentru scopuri humanitare fl. 42.000 din profitul ei curat de fl. 277.396'05. Nu mai încape îndoială, că o casă de economii în București trebuie să se facă, întrebarea e numai, dacă o vor face Români sau străinii?

D-l Ieronim este sănătos. 1)

Iertați incomodarea ce de nou v'am făcut și vă rog a primi încredințarea profunde mele venerațiuni.

Al D-voastră

devotat

Visarion.

70.

Blaj, 22/IX 1879.

M. Stm. Domnule!

Am rugat aseară pe d-l Dr. Grama să compună pentru „Observatorul” descrierea adunării generale a societății fondului de teatru român. Măine încă sau poimăne el va espedia acel raport. Ca notar al adunării are la mână toate actele și datele necesare. Și până atunci însă mă grăbesc a Vă comunica pe scurt următoarele:

Adunarea s'a deschis Sâmbătă la 1½ a. c., în lipsa președintelui Mocioni prin membrul comitetului

1) Fiul lui Barițiu.

2) Ziarul din Sibiu a lui Barițiu. (1878—1885).

V. Babeș. Adunarea a stat din vreo sută membri și o cunună de 20 dame. Metropolitul invitat prin o deputațiune a adunării a participat la ședință. Constituirea biroului, cetirea raportului și a computului anual, alegerea comisiunilor în sensul programului. La 2½ ore prânz mare la metropolitul, seara bal în folosul fondului societății. Ieri continuarea lucrărilor, adică rapoartele comisiunilor. Fondul stă din 14.791 fiorini, iar cu computarea unor pretențiuni încă neincasate dar asigurate, el atinge cifra de 20.000 fiorini. Comitetul s'a ales: M. Mocioni, președinte; V. Babeș, v. președinte; Vulcan, secretar; Șerb, Hossu, Mihaly, membrii. Mitropolitul s'a înscris cu 200 f. ca membru fondator. Venitul la această adunare crește 400 fl.

Adunarea viitoare în Sibiu. Aseară o cină comună în Seminar, care a durat până la 2 ore.

Primiți încredințarea stimei mele și salutare cordială.

V. Roman.

71.

Sibiu, 6 Aprilie 1880.

Mult Stimate Domnule!

După înțelegerea avută îmi permit a vă trimite în alăturare protocolul despre tipărirea și perderea scrisurilor fonciare, cu rugarea să binevoiți a-l subscrie și a mi-l returna ca să-l pot apoi refera în ședințele Direcțiunei după ce îl va fi scris și Krafttel cu mine împreună. D-l Babeș a părăsit Sibiu, ca un urs imbroșcat, spunând verde că de acum înainte are să vină la cuțite cu Direcțiunea noastră.

Intr'aceea și-a vărsat veninul în doi articoli apăruiți în „Familia” și „Luminătorul.”) Precum știți articolii din „Observatorul” și-au avut minunatul efect de a provoca în fine și la oamenii noștri o mișcare pe terenul economic. După o conferință a advocaților noștri în Cluj, duminica viitoare va avea loc aici în Sibiu adunarea juriștilor români, cu care ocaziune se va ventila din nou chestiunea înființării unei asociațiuni agronomice.

Fiul D-voastră este sănătos.

Primiți încredințarea stimei mele deosebite.

Al D-voastră

devotat

V. Roman.

72.

Sibiu, 23 Aprilie 1880.

Mult Stimate Domnule!

Mi-am permis a vă espedia sub bandă cu poșta de astăzi 10 exemplare „dare de seamă” a institutului

1) Ziarul românesc din Timișoara (1880—1893).

2) Asupra legilor agrare și înaintarea lor în Ungaria. (Februarie, Martie 1880).

nostru. Dacă găsiți cu cale, Vă rog a-le distribui la cine credeți că-i interesează.

Aclud și un prospect al scrisurilor noastre fonciare. Textul românesc acum se tipărește, fiindcă unde e vorba să căpătăm bani, ne adresăm mai întâi la străini.

Aici nimic nou.

Primiți, Vă rog, expresiunea stimei mele.

Al D-voastră

devotat
Visarion.

73.

Sibiu, 15/4 1881.

Mult Onor. Domnule!

Comitetul expozițiunii române din Sibiu¹⁾ vă roagă prin mine să aveți bunătatea a-și procura dela societatea „Concordia“ de acolo Regulamentul pentru juriul de premierea obiectelor dela expozițiunea ce ea aranjează anul acesta în București. Ne face trebuință la compunerea regulamentului nostru pentru juriu, premii și principiile la premierea obiectelor. Cu o cale ne veți obliga, trimițându-ne și alte lucrări privitoare la expozițiune d. e. programul cercetării expoziției în zilele cât este deschis pentru public etc.

Am fost trimis pentru biblioteca Academiei un pachet de cărți la adresa d-lui Hașdeu, nu știu dacă le-a primit împreună cu o scrisoare. Binevoii a-și întreba la ocaziune.

Comitetul electoral central²⁾ a mai ținut o ședință în care s'a vorbit despre raportul ce trebuie făcut către conferință. Toți oamenii erau de părere că va fi în interesul cauzei ca acel raport să-l facă d-l secretar, adică D-voastră. Prestigiul comitetului ar cere aceasta. Mi-am permis a vă aduce aceasta la cunoștință spre orientare. Rațiu, D-voastră, Bologa și eu suntem aleși la Turda.

Fiul D-voastră se află bine.

Scuzați incomodarea ce vă fac și vă rog a primi încredințarea stimei mele.

Al D-voastră

devotat
V. Roman.

74.

Sibiu, 9 Aprilie 1884.

Mult Stm. Domnule!

Vă sunt foarte recunoscător pentru prețioasele comunicări din scrisoarea D-voastră dela 30 passat, pe care am primit-o astăzi. Așteptăm cu nerăbdare și răspunsul D-voastră, lămuritor: dacă să începem, res-

¹⁾ Expoziția organizată de Asociațiune în 1881.

) Prezidat de Partenie Cosma.

pective să continuăm acțiunea pentru „Ateneu“?) Toată ziua cu care întârziem este în folosul contrarilor. D-l Ieronim va trimis eri „prospectul“ consorțiului Diamandi et comp., din care se vede, că acela a deschis și deja a încheiat subscripțiunea capitalului social.

Aveți bunătatea a spune D-lui Slavici că noi n'am primit dela consorțiu D-sale nicio propunere de fuziune. Nu cumva companionii D-sale s'au opus a-l înșela și pe D-sa? Vă trimit în alăturare scrisoarea de care v'a amintit d-l Slavici împreună cu răspunsul nostru. În întreaga scrisoare fuziunea nu se amintește nici măcar cu o vorbă. Din contră suntem provocați să încetăm și să nu le facem concurență. Va fi interesant a se ști, dacă în adevăr aceasta este scrisoarea pe care a compus-o d-l Slavici! Altă scrisoare noi n'am primit.

Aveți bunătate, a comunica această stare a lucrului și d-lui Babeș, carele mi-a scris zilele aceste, că ar dori mult ca să ne fuzionăm. Cu cine? Imi permit a aclude aici și „Tel(egraful) român“ de astăzi pentru articolul „Tipografii peste tipografii“. N'ar strica să-l citească și d-l Ionescu.

M'am consultat astăzi cu Partenie²⁾ și ambii suntem de părere: să merg și eu la București până sunteți D-voastră acolo și să deschidem subscripțiunea la capitalul de acțiuni al „Ateneului“ și aici și acolo, făcând mai întâi tipăriturile necesare gata.

Consortiul Diamandi et comp. au cumpărat cu fl. 9000 tipografia lui Metzger de aici și voiește a scoate ziarul cotidian³⁾ la 1 Mai a. c. Atunci însă nouă ne va fi mult mai greu; între altele ni se vor face imputări, că dacă am văzut noul ziar înființat, de ce am mai continuat. Când însă noul ziar ne va găsi în stadiul înaintat al subscripțiunii de acțiuni, atunci nu ne va putea zice nimeni, să rețerăm.

Paremi-se, că mult are să se adeverească și la această întreprindere.

Iar dacă nu vom folosi ocaziunea până D-voastră și d-l Babeș sunteți în București, oricine va merge acolo mai târziu în cauza „Ateneului“, va avea cu mult mai mari greutateți:

Dacă deci până la primirea prezentei nu ne veți fi trimis răspunsul lămuritor, vă rog a-mi depeșa, dacă sunteți de acord cu părerea noastră de mai sus și eu sunt gata de plecat direct, fără a mă mai opri în Brașov.

Primiți, vă rog încredințarea stimei mele distinse.

Al D-voastră

devotat.
V. Roman.

¹⁾ „Ateneul“ era numele inst. tipografic ce urma să fie înființat la Sibiu pt. editarea unui ziar zilnic.

²⁾ Partenie Cosma.

³⁾ E vorba de ziarul *Tribuna* ce a apărut în 1884 la Sibiu.

75.

Sibiu, 4 Aprilie 1884.

Mult Stim. Domnule!

Amintesc scrisoarea mea de ieri. Astăzi d-l Bologa mi-a comunicat în confidență o scrisoare a D-voastră în cauzele institutului „Albina“.

Mă grăbesc a vă liniști în privința a tot ce va comunicat Porescu și cu deosebire în privința creditelor personale. Este adevărat, că d-l Ionache în două rânduri mi-a scris, să deschidem asemenea credite la câteva case mai mari, însă nici prin minte nu mi-a trecut, să propun vreodată Onor. Direcțiunei introducerea de asemenea credite; alții încă nu le-au propus prin urmare nicio decizie pentru introducerea lor nu există. Tot d-l Ionache mi-a scris (privat) să cum-părăm la gara Brașov un magazin, ca să lărgim afacerea împrumuturilor pe produse; și acea scrisoare zace în pupitrul mesei mele, nimic n'am propus nici în acest obiect. Toată suma ce este plasată astăzi, în această operațiune e de fl. 1000. Dl. Porescu va fi auzit dela fiul său vorbindu-se ceva în amintitele obiecte în biroul filialei și pe asemenea vorbe bate alarmul în două țări. Am văzut stimata D-voastră scrisoare adresată mie, cât și din cea trimisă d-lui Bologa că Porescu a conversat mult și cu d-l Babeș despre cele ce vă scriu și despre adevărata stare a lucrului ca să nu se mai lățească minciunile. Dacă nu mă veți chema la București, ne vom întâlni în Brașov și vă veți convinge în fața locului că Porescu a vorbit fleacuri. Nu știu dacă știți că el nu se are bine cu Diamandi, și că peste tot este un om, cărui dintr'o sută să-i crezi una. Scuzați îndrăsneala ce mi-am permis și primiți salutările mele cordiale.

Al D-voastră

devotat
V. Roman.

III.

Corespondența *Visarion Roman - A. Papiu-Illarian*

1.

Sibiu 1 Aprilie 1871.

Domnul meu!

Deși mi-ai trimis cu 10 exemplare mai multe de cum am cerut eu din broșura „Români și Const. Trans“ eu totuși nici n'am venit cu pachetu acasă, ci dela poștă am plecat cu el prin cetate a-l împărți. După o oră mă aflu numai cu hârtia și sfoara pachetului în mână, toate exemplarele erau distribuite, se înțelege că fără bani. Cu toate astea eu ți-am trimis alătura prețul lor dela mine cu 15 fl. (pentru 30

exemplare a 50 gr.) și te rog să-mi mai trimiți 20 exemplare în comision. Pachetu mi-a venit cu sigiliile rupte și cu toate semnele, c'a fost desfăcut. Dacă mi-a veni și al doilea așa voi reclama la Direcțiunea poștală. Dealtminteri cu asta ocaziune o rugare. Dacă ți-a da mâna și dacă te ai bine cu Alexandru Mocioni, întreabă-l cum mai stau statutele noastre și pe când e speranța, ca să le căpătăm aprobate? Ași cugeta voiesc însă de a-l ruga și îndemna, să urgeze lucrul, fără însă de a-i spune, că ți-am scris eu ceva în astă privință. D-l Aurel Maniu când mai vine la Pesta. Oare început-au subscrierile de acțiuni? Prin deslușirile acestea mă vei deobliga. Primește salutare dela d-l Măcelariu. Eu sărut mâna Doamnei și sunt cu tot respectu.

Al D-tale

V. Roman.

2.

Sibiu, 26 Aprilie 1871.

Domnul meu!

Îți trimit în alăturare și cei zece fl. pentru 20 broșuri din urmă din „Români și Const. Trans.“ ai bunătate a mă încunoștiința despre primirea lor. A. Varga nu mi-a scris încă nimica, nu știu cea făcut. Te rog caută ocaziune a întreba pe d-l Alex. Mocioni, dacă a venit, ori, când el n'ar fi venit în Pesta, pe Varga, că cum mai stă treaba cu statutele noastre. Incepem a perde toată paciența și a ne desgusta. Când în răspunsul D-tale mi-ai putea comunica ceva și în obiectul acesta m'ai deobliga foarte. Corectură statulelor cred că va fi făcută; pentru care îți mulțumesc.

Sărut mâna stimabilei Doamne și te rog a primi salutările mele cordiale și frățești.

Al D-tale

devotat
V. Roman.

3.

Sibiu 26 Mai 1871

Domnul meu!

Înțelegând din „Federațiunea“, că Te-ai mutat la vatra D-tale, în partea lui Horia, vin să te incomodez și acolo. Mai întâi te încunoștiințez că pentru broșurile primite în urmă, deși n'am primit dela D-ta răspuns, cred totuși că le-ai primit. În cauza principală, în care voi a te incomoda astă dată, este înțelegerea noastră pentru darea unui jurnal în Sibiu. Eu, spre a prepara lucrul pentru un pact definitiv, am cercat pe la tipografiile de aici în privința prețului, cu care ocaziune descoperii un lucru, pe care, ca un „curiosum“, mă grăbesc a-l comunica și D-tale. Cu ocaziunea întrebării de preț, tipograful Krafft îmi spuse confidențial că cu vre-o trei zile înainte a fost la el un oarecine

întrebându-l, ca și mine, despre prețul pentru o foaie românească, care ar fi a se da aici în Sibiu, dacă nu în toate zilele, cel puțin de 4 ori în săptămână. Și acel oarecine ar fi D. Wiedermann, Directorul băncii „Transilvania“ de aici. Krafft, tipograful, i-a și dat în scris proiectul de spese, și lucrul e serios. Te vei mira și D-ta ca și eu, că ce să fie comedia asta. N'am putut să aflu nimica mai deaproape, că firește atari lucruri se țin în secret. La spatele lui Wiedermann trebe, negreșit, să stea cineva, și acela sau e Dr. Aurel Brote secretarul băncii, sau însăși banca „Transilvania“, adică Sașii. Spiritul de întreprindere a căzut la Români sub Nula; după ce vin străinii să ne creeze institute banali, tot ei se vor pune să ne facă și jurnale; în draga de Românie începutul e făcut binișor; pentru ce să nu continue nemții și în Transilvania. După ce toată lumea strigă după un jurnal bun, se vor fi convins de rentabilitatea lui și ne vor face rușinea: să-l dea ei. Pentru că Brote e nu numai în soldul sașilor, ci este un wir lachen, ca și aceștia. Să-mi crezi aceasta. Lucrul însă e secret și Krafft m'a rugat ca pe Dumnezeu, să nu mai spun nimănui ce știu. De aceea vei avea bună-tatea a ține și D-ta lucrul în secret. Ți-l comunic numai cu privire la proiectul și înțelegerea noastră făcută în Pesta.

Imi permit deci a te ruga să ai bună-tate a-mi răspunde următoarele.

1. Decisute-ai definitiv a te muta la Sibiu și pe când?
2. Rămâi pe înțelesul nostru verbal făcut în Pesta, ca să dăm amândoi o foaie aici în Sibiu? Dacă te învoiești la aceasta:
3. N'ar fi bine oare să formăm între noi un pact clar în scris încă de acum? Dacă da:
4. N'ai avea bună-tatea a propune un proiect de contract între noi precizat întru toate și a mi-l trimite spre opinie? Ori, ce ar fi și mai bine, n'am putea să convenim undeva ori să vii D-ta pe 2-3 zile la Sibiu?
5. N'ar fi bine să începem undeva edarea ziarului cu 1 Iulie curent?
6. Când, proiectul lui Wiedermann s'ar realiza mai înainte de al nostru, fire-ai aplicat să ne executăm planul și după aceea? Eu unul nu m'aș teme de concurența lor.

Am neapărată trebuință de răspunsurile D-tale la aceste întrebări, ca să mă știu orienta, fiindcă încât voi putea, nu voi lăsa să cadă planul acesta. Când nu m'aș fi angajat pentru institutul „Albina“, ar fi mai ușor. Acum însă e neapărată lipsă de un individ apt, iar ca domnia ta mai potrivit nu se găsește în șapte țări. Eu cred că am face mari trebi. Chiar și când nu s'ar aproba statutele „Albinei“ am avea destul de lucru amândoi la jurnal.

Salut pe d-l Francu și toți cunoscuții, iar stima-bilei Doamne îi sărut mâna și Te rog a-i spune că

tot îi mai păstrez ( ) din Pesta în portofoliu, ca s'o aducă adesea de tot lui Iehova pentru protejarea statutelor „Albinei“.

Iar D-ta primește salutările mele cordiale, și frățești și nu uita a-mi răspunde îndată.

Al D-tale

devotat
V. Roman.

3.

Sibiu, 8 Iunie 1871.

Domnul meu!

Te rog, ai bună-tate a-mi răspunde pozitiv, la scrisoarea adresată la.... înainte cu 2 săptămâni, căci e neapărat de lipsă să mă știu orienta încă de acum.

Sunt 3 săptămâni de când d-l Aureliu Maniu ne-a încunoștiințat mai întâi prin telegramă, apoi și prin scrisoare, că statutele noastre s'au subșternut cabinetului spre sancționare.

D-l Silași dela Viena mă încunoștiințează însă prin scrisoarea primită eri, că numitele statute n'au sosit încă la Viena ci ele trebuie să fie încă tot la Pesta.

Mai obliga mult atât pe mine, cât și pe ceilalți domni ai noștri de aici scriindu-ne ceva pozitiv în obiectul acesta.

Primește salutările mele cordiale.

Al D-tale

devotat
V. Roman.

(Stărsit)

VASILE NETEA.

Liberalism-democrație-autocrație

Diplomatul spaniol *Salvator de Madariaga* a tipărit în 1936 o carte intitulată: „Anarhie sau hierarhie; criza democrației, planul unei soluții“.

La rubrica permanentă: „Știința socială“, a publicat redactorul rubricii, în revista „Mercure de France“ o recenzie mai lungă, din care spicuim:

Salvator de Madariaga are „un loc important“ nu numai la Societatea Nașunilor, unde a fost odată președinte, ci și în „lumea ideilor“, remarcându-se cu lucrarea, „un tratat de psihologie comparată dintre cele mai remarcabile, din cari a apărut după tratatele lui Fouillée și Boutny“: „Englezi, Francezi și Spanioli“ (lucrare premiată!). Recenzentul scrie că „te poți apropia cu încredere de noua operă“.

Mai întâi de toate ia poziție d-l *Salvator de Madariaga* în actuala situație universală (1936) și aruncă neted peste bord vechiul liberalism, pe care

nu suntem decât, noi, câțiva izolați, adăogați : ruginiți, gata să-l apărăm.

Statul, pe care-l admite Salvalor de Madariaga e cu totul socializat, fiind el proprietarul tuturor bogățiilor și având dreptul de a impune o *limită* la însușirea privată a bogățiilor; cu toate acestea, sub această suveranitate, *admite autorul dreptul individului* care singur există, câtă vreme Statul nu este decât o abstracție; *admite* supraviețuirea, chiar și în domeniul economic, al unui domeniu de *inițiativă privată*, pe care o dorește cât se poate de largă și — ca urmare — o *legitimitate a inegalității*, deoarece, cu toate că este foarte elogios pentru bolșevismul rusesc, despre care spune Madariaga că ar da un randament mai bun decât țarismul anterior (ceea ce este *inexact* — nu vrea această *egalitate în despoiere*, care este, la urma-urmei, produsul (randamentul) său veritabil și indiscutabil.

Antiteza acestei *suveranități economice a Statului* este interzicerea completă a grevelor și a lock-out-urilor; și când vezi (am ajuns să o vedem în Franța!) cât sunt de artificiale și iraționale grevele, fiind simple mișcări de ale spiritului politicianist revoluționar — îți vine să crezi că, de fapt în acest domeniu a suferit liberalismul naufragiu; în timpul de față este interzisă greva atât în Rusia, cât și în Italia și Germania și soluția problemei muncitorești ar putea prea bine să fie aceasta: să dai dreptate muncitorului întotdeauna când interesul superior național sau chiar internațional nu este în joc, dar să nu lași nici pe muncitor, nici pe patronul său să practice anarhia; greva și lock-out-ul fiind esențialmente anarhice.

Acest stat economic își are în planul Madariaga organizația proprie: O cameră economică compusă din reprezentanți ai industriei și fiecare industrie cuprinzând trei clase: una manuală, alta tehnică și alta administrativă; această Cameră alegând un consiliu de directori economici, cari ar avea dreptul de inițiativă în materie de legislație economică și camera discutând, aprobând sau respingând proiectele Consiliului.

Ceea ce este interesant în planul Madariaga e că acest stat economic este *subordonat* unui stat politic, care este supremul Suveran și care se transpune, el, într'o zonă de *libertate*, cum se mișca celalalt într'o zonă de *necesitate*. Acest stat politic are ca organ o Cameră aleasă cu sufragiu universal, dar de trei grade: electorii (aceștia verificați, de altfel, cu mare grijă, cu mult mai multe cazuri de neeligibilitate decât este astăzi) cari numesc pe reprezentanții comunali, aceștia pe cei regionali și aceștia pe cei naționali...

Iată, în marile sale linii, planul de constituție politico-economică, pe care-l propune Salvalor de Madariaga. Este foarte interesant și ar putea servi drept ante-

proiect unui comitet de profesori de drept politic, încredințați de a elabora cea mai bună constituție; dar există temerea că nește comitete, ieșite din o Cameră ca a noastră (franceză), n'ar adopta-o niciodată, deoarece ar realiza condiții de stabilitate, de sinceritate și de „judiciozitate“, de cari nu vreau să audă politicienii noștri. Ce îi importă mai mult pe dânșii este forfotul manoperelor și al intrigilor, cari le permite a de a fi aleși și realeși; singură această parte negativă, au luat-o dela *liberalism* — ceea ce contribuie, de altminterlea, ca liberalismul să aibă o presă atât de rea în ziua de astăzi. În loc de a fi un instrument de concordie și de armonie, a ajuns *liberalismul un instrument de falsificare și de sofistocărie a ideilor*, mai întâi de toate, și a realităților, mai apoi.

Trebue să rezignezi, de fapt, deoarece... fanatismul și frenezia au făcut atâtea progrese — și să abandonezi mult din *acel vechiu liberalism, care forma gloria și onoarea democrațiilor noastre din Occident*.

Nouăle state, așa, cum se organizează pretutindenea, *chiar și în Anglia, sunt mult mai autoritare ca odinioară* — și pe drept cuvânt — deoarece societatea omenească pretinde *mai întâi de toate ordine*; *mai mult valorează o ordine imperfectă decât desordinea*, cum spunea, la adecă, *Goethe*, într'o formulă rău înțeleasă, fiindcă era rău spusă. În clipa aceasta toate societățile *civilizate* se orientează spre un *autoritarism* net de tot și d. e. Mussolini a realizat încă de mult ceea ce își propun nouii noștri guvernanți: industrii naționalizate, banca statului naționalizată, muncitori funcționarizați, *dividende limitate, patroni foarte supraveghiați* ș. a. La urma-urmei, cu cât înaintăm, cu atât vedem că aceste chestiuni de organizare interioară, atât economică, cât și politică sunt de o importanță secundară: poți trăi tot atât de bine într'un stat guvernat cu stricteță ca într'un stat liberal cu largheță și că trăim mai bine chiar într'un stat autoritar, decât într'un stat liberatar, vrea-să-zică: anarhist.

Niciodată n'a fost Franța mai sănătoasă, mai puternică și — la urma-urmei — mai fericită, decât sub al doilea Imperiu și *cine știe dacă Germania nu se simte bine cu Hitler și Italia cu Mussolini și Statele Unite cu Roosevelt, decât cu guvernele lor anterioare?* Ceea ce importă *nu este forma de guvern, e viața spirituală* a acestui guvern și adevărata cauză a răului actual este absența oricărei vieți spirituale (în Franța) și unica preocupare a grijilor materiale...“

H. P. P.

Din reviste străine.

Cunoștințele social-economice ale oamenilor „culți” din Austria.

„Bursa” (rev. „Börse”) din Viena — relatează, după „Prager Presse” — despre o *anchetă* întreprinsă de „Institutul de scrutări psihologice-economice”. („Wirtschaftspsychologische Forschungsstelle”) din Viena. Ancheta întreba învățători, medici, funcționari superiori și alte persoane, ce crede fiecare despre unele probleme din economia politică, probleme, cari nu cereau cătuși, de puțin cunoștințe teoretice preliminare, dar cari ar fi putut căpăta răspunsul necesar din partea unui elev al Academiei Comerciale sau din partea unui cetitor de ziare, care aruncă ochii *ocasional* în rubricile economice ale ziarelor. Rezultatul a fost „*lamentabil*”. Majoritatea covârșitoare a răspuns d. e. că ar trebui să se interzică mașini, cari cruță puteri de muncă — în schimb însă a pledat cu vioiciune pentru introducerea „unui aparat perpetuu și mai ieftin de ras, chiar și când în urma introducerii lui s’ar nimici întreaga industrie utensiliilor de tăiat — ceea ce ar aduce cu sine un mare șomaj. Despre inflație nu pricepe nimeni nimic; aproape jumătate (din cei chestionați) au fost de părere că spre un scop bun se poate prea bine să se pună în mișcare „pușintel” presa de bancnote”.

H. P. P.

Ce spune speculatorul? Lucien Romier în art. de fond al ziarului „Le Figaro” descrie pe câțiva speculatori:

În 1 August 1926 s’a întâlnit un „modest economist” (de sigur d-sa) la un dejun, din întâmplare, cu „unul din cei mai mari speculatori, pe cari îi produsese Antilele”.

Marele speculator se aplecă spre economist și îl întrebă, în tonul acela condescendent, puțin neplăcut, pe care îl iau câte odată oamenii, cari își riscă banul, când vorbesc aceluia, cari nu riscă decât reputația lor: „credeți că-i va reuși lui Poincaré?” — „Hm, depinde...” începu economistul. — „Ei bine, domnule, reluă vorba speculatorul, am cumpărat tocmai o suită de milioane de rente franceze. N’am obiceiul de a pierde!” — „E foarte lăudabil, sunteți un amic al Franței...” — „Nu. Dar cunosc pe Poincaré. Joc pe patriotismul lui și pe caracterul lui cel rău”. (mauvais caractère.)

Inutil de a adăoga — urmează Romier — că speculatorul n’a avut nicio greutate să-și plătească datoriile la croitor în lunile următoare.

N’au fost așa de norocoși toți speculatorii, Toți își aveau, de sigur, relațiile lor numeroase, poate prea numeroase, în politica franceză, dar n’au cunoscut toți furoarea îndârjită și minuțioasă, de care era capabil Poincaré.

Câteva săptămâni mai târziu ajunse un vizitator (verosimil tot d-l Romier) în fața cabinetului de lucru al lui Poincaré, în clipa, în care pleca o delegație de *asa numiți oameni de afaceri*. Delegația ieșea destul de grăbit. Unul din membri bombănea: „Ce mai parșiv!” Un altul, mai în vârstă, murmură cu disperare: „Nu cunoaște situația, e nebun...”

Vizitatorul, pușintel îngrozit, intră la președintele. Poincaré avea o față, într’adevăr, puțin afabilă: roșu’n față, cu sprâncenele ridicate deasupra ochilor de fiară, care a mirosit prezența dușmanului, cu bărbia înainte și cu barbișonul sbârilit. — „Mi-se pare că nu prea sunteți mulțumiți, domnule președinte”, remarcă vizitatorul cu o liniște prefăcută. — „Vă înșelați”, replică Poincaré cu o voce, care era în stare să înghețe un cuptor de ars minereuri. „Oamenii ăștia au venit de trei ori, în decurs de o lună, să-mi expună că alergăm spre ruină și spre revoluție dacă aș lăsa să se urce francul din nou. Livra cu 180, ar fi ruina lor. Cu 160, iarăși era ruina lor. Cu 145, tot ruina lor. Le-am spus că regret că m’au mințit întâia dată, deoarece, ruina lor îndeplinită, m’ar fi dispensat să primesc din nou solicitările lor nerușinate...”

Anul următor petrecu un călător francez câteva ore în vila celui mai de seamă bancher al unui stat bogat din Estul American. Bancherul mărturisii: „Omul pe care-l admir mai mult pe lume este d-l Poincaré. Este singurul, căruia i-a reușit să mă facă să pierd multe parale”.

H. P. P.

MAȘINI DE SCRIS

Cu prețul original la

Librăria „Dacia Traiană” S. a.

Sibiu - Piața Unirii 7 - Telefon 168